

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Tavoitetila "koulutuksen kärkimaa" on vaativa nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä, joten tarvitaan pitkäjänteistä toimintaa ja tavoitteiden asettamista. Koulutusjärjestelmän toimivuus ja laatu aina varhaiskasvatuksesta yliopistoihin on edellytys tavoitteen saavuttamiselle.

Rahoituksen ennakoitavuus ja riittävyys ovat edellytyksiä koulutukselle ja tutkimukselle asetettavien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kokonaisuudessa toista astetta koskevat tavoitteet ja toimenpiteet ovat hyviä ja tarpeellisia.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

-

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

VAHVEMPAA TASA-ARVOA, YHDENVERTAISUUTTA JA YHTEISÖLLISYYTTÄ TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEEN

" Riittävän opetuksen ja ohjauksen turvaamiseksi sekä opintojen aikaisen tuen varmistamiseksi ammatillisessa koulutuksessa kehitetään edelleen henkilökohtaistamista siten, että siinä voidaan ottaa käyttöön ammatillisen koulutuksen luonteeseen soveltuva positiivisen diskriminaation malli." (s.24) Tämä tarkoittanee uutta ammatillisen koulutuksen rahoituselementtiä, mutta luonnoksessa ei

avata, mitkä muuttajat (esim. huoltajien koulutustaso, perheiden tulotaso sekä oppilaiden maahanmuuttajataustaisuus) vaikuttavat rahoitukseen. Tämän erityiskohtelun mallin tulee kohdella tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti koulutuksen järjestäjiä.

”Madalletaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen raja-aitoja.” ... ” kehitetään rahoitusjärjestelmiä tukemaan tavoitetta” (s. 25). Toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja lukioiden yhteistyötä on syytä kohentaa koko valtakunnassa, koska erot eri paikkakuntien välillä ovat isoja. Syytä olisi puhua laaja-alaisesta toisen asteen tutkinnon suorittamisesta ja yhteistyöstä.

Yleissivistävien aineiden vahvistaminen ammatillisessa koulutuksessa on hyvä uudistus (s. 24). Se tukee jatko-opintoihin siirtymistä ja tavoitetta, että 50% ikäluokasta suorittaa korkea-asteen tutkintoon.

Henkilökohtaisten polkujen lisäksi tulisi korostaa vahvemmin yhteisöllistä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista ja tiimioppimista. Tasa-arvon vuoksi on varmistettava riittävä tuen ja ohjauksen tarve kaikille opiskelijoille. HOKSin laatimiseen liittyvää dokumentaatiota tulisi keventää, koska se vie nyt aikaa varsinaiselta ohjaustyöltä ja ohjauksesta.

KOHTAANTO KUNTOON TYÖELÄMÄKUMPPANUUDELLA JA KOULUTUSTA UUDISTAMALLA

Tärkeä huomio asiakirjassa: ”Koulutustarjonta on osittain liiaksi sidoksissa koulutusastekohtaiseen tutkintorakenteeseen.” (s. 26) Tämä koskee etenkin työelämässä jo toimivien mahdollisuuksia osaamisensa kehittämiseen ja on haasteena jatkuvan oppimisen toteuttamiselle.

”Syvennetään lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kumppanuutta työelämän kanssa koulutuksen osuvuuden ja laadun parantamiseksi.” (s. 26) Työelämäyhteistyön luonne ja sisältö on erilainen ammatti- ja lukiokoulutuksella. Ammatillisen koulutuksen työelämäyhteistyö sisältää ammattitaidon oppimista ja työelämässä oppimisen on kiinteä osa ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta. Myös työelämässä toimivien koulutus on osa ammatillista koulutusta. Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli mm. jatkuvan oppimisen toteuttamisessa. Tätä roolia ei lukiokoulutuksella ole tällä hetkellä työelämäyhteistyön osalta. On tässä vaiheessa vaikea nähdä kaikin osin samansuuntaista työelämäyhteistyön tavoitteistoa lukiokoulutuksen kanssa.

”Luodaan eri koulutusasteita ja -aloja ylittävää palvelutarjontaa ja yhteisiä osaamiskokonaisuuksia työelämän ja ihmisten osaamistarpeisiin vastaamiseksi.” (s. 26) Tämä on tärkeä ja hyvä tavoite. Olemassa olevat toimivat mallit on syytä laajentaa kaikkialle Suomeen.

Erikoisammattitutkintoja uudistetaan siten, että niistä luodaan joustavia ja räätälöitäviä osaamiskokonaisuuksia, joihin voidaan yhdistää myös muiden ammatillisten tutkintojen, lukiokoulutuksen ja korkeakoulutuksen sisältöjä. (s.26) Erikoisammattitutkinnot ovat tärkeitä työelämän kannalta ollen suunnattuja erityisosaajille ja mahdollistaen työelämässä oppimista vaativassa muodossa (opiskelussa mukana työpaikalle tehdyt kehittämistehtävät). Tutkinnon suorittamiseen liittyy hyvin usein suora kytkentä työpaikan tarpeisiin pohjautuvaan kehittämiseen. Tältä osin pitää turvata kytkentä työpaikan tarpeisiin eikä korostaa liiaksi sellaista osaamista, joka nostetaan yleisenä työelämävalmiutena esille. Erikoisammattitutkintojen suorittaminen suorassa yhteydessä työpaikkoihin mahdollistaa ammatillisille koulutuksen järjestäjille laajemmankin yhteistyörajojen syntymisen. Niiden kautta edistetään työpaikkojen kehittymistä työpaikalla ohjaamisen käytännöissä ja saadaan vahvuutta mm. uusien työntekijöiden rekrytointiin, ohjaukseen ja ylipäätään kannustaa työelämässä oppimisen toteutumiseen laajemminkin. Työelämässä suoritettu erikoisammattitutkinto pitäisi vaativuutensa takia hyväksyä osaksi korkea-asteen tutkintoa.

”Yritysten kansainvälistyminen ja kansainväliset markkinat edellyttävät näkökulman vahvistamista opinnoissa.” (s. 26) Kohdan ”työelämän muutoksiin vastataan” toimenpiteistä (s. 26) puuttuu ammatillisen koulutuksen vieraskielisten tutkintojen kehittäminen. Tällä hetkellä lapsilla, nuorilla ja aikuisilla on mahdollista opiskella vieraskielisessä koulutuksessa perusasteella, lukiokoulutuksessa ja korkeakouluissa. Ammatillisessa koulutuksessa tulee tarjota samoja mahdollisuuksia, mikäli aidosti halutaan vastata kansainvälistymiseen ja madaltaa raja-aitoja. OKM on suhtautunut kielteisesti vieraskielisen ammatillisen tutkintokoulutuksen lisäämiseen, vaikka työ- ja elinkeinoelämä sitä puoltavat laajasti. Vieraskielinen ammatillinen tutkintokoulutus madaltaa maahanmuuttajien kouluttautumista, lisää kotikansainvälistymistä ja lisää vaihtoehtoja jatko-opinnoille korkeakouluasteella. Luvussa 4 (s. 76) todetaan ” kotikansainvälisyyden merkitystä korostaa se, että se tarjoaa yhdenvertaiset mahdollisuudet kansainvälistymiseen” sekä ”kielitaito on keskeinen osa kansainvälisyysosaamista ja kansainvälinen yhteistyö asettaa kielitaidolle uusia vaatimuksia”. Vertailuksi korkeakouluille asetettu toiminnallinen tavoite: ”ulkomaalaisten opiskelijoiden osuus kasvaa 15 prosenttiin kaikista tutkinto-opiskelijoista vuoteen 2030 mennessä” (s. 31). Luvun 2. vision loppuosassa todetaan: ”Sivistys näkyy kansainvälisyytenä, moninaisuuden ymmärtämisenä ja hyvinvointina. Koulutusjärjestelmän avulla maahanmuuttajat ja kansainväliset osaajat löytävät paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä.” Ammatillisen koulutuksen kansainvälistymisen tulee näkyä vahvemmin kuin luonnoksessa nyt esitetään siten, että vieraskielistä tutkintokoulutusta lisätään ja kehitetään ammatillisessa koulutuksessa.

Osana työelämäkumppanuutta ja koulutuksen uudistamista tässä on syytä nostaa esille ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan muutoksenhakumenettelyn jäykkyys, kun uusien tutkintojen järjestämisluvat joudutaan nykyisin hakemaan monimutkaisella ja pitkällä hakumenettelyllä. Aito työelämäkumppanuus ei toteudu, sillä uudistetun lainsäädännön myötä muutoksenhausta on tehty hidaskäyttöön työelämän alueellisiin muutoksiin ja osaamisvaatimuksiin. Laajennettu oppisopimusjärjestelmä on osoittanut, ettei se pysty yksistään reagoimaan työelämän osaamis- ja

työvoimatarvemuutoksiin. Tämän vuoksi järjestämisluvan muutoshakumenettelyä tulee merkittävästi helpottaa, jotta kohtaantoa saadaan aidosti parannettua ja tavoitetila saavutettua.

VAIKUTTAVUUTTA JA LAATUA TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEEN TOIMINTATAPOJA JA OSAAMISPALVELUITA UUDISTAMALLA

”Kaikilla järjestäjillä tulee olla koulutustehtävänsä hoitamisen kannalta riittävän vahva talous (...) Järjestäjäkohtaisen opiskelijamäärän on oltava riittävä.” (s. 27). Rahoitusjärjestelmää tulee uudistaa siten, että ammatti-, erikoisammattitutkintojen ja tutkinnon osien suorittamiseen saatava rahoitus on riittävä. Rahoitusjärjestelmässä tulee turvata myös ohjauksen resurssit. Ammatillisen koulutuksen uudistuksen myötä rahoituksen laskenta, haku ja ennakointi on muuttunut koulutuksen järjestäjille monimutkaiseksi ja koulutuksen järjestäjien on vaikea ennakoida tulevien vuosien rahoitusta. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen ennakoitavuus on vaikuttavuutta ja laatua, mikä tulisi näkyä tavoitteena vastaavalla tavalla kuin vapaata sivistystyötä koskeissa tavoitteissa (s. 40).

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Jatkuvaan oppimiseen panostukset tärkeää, jotta Suomen kilpailukykyä pidetään yllä ja siihen tarvittava osaamistaso on riittävä.

Ajatus toisen asteen ja korkea-asteen tutkintojen yhdistelystä on mainio (s. 41). Koulutustarjonta on tällä hetkellä vielä sidoksissa koulutusastekohtaiseen tutkintorakenteeseen. Tämä on haasteena etenkin työelämässä jo toimivien mahdollisuuksiin osaamisensa kehittämisessä. Jatkuvan oppimisen kehitystyö sopii erinomaisesti tähän kehittämistarpeeseen siten, että entistä enemmän on huomioitava oppijan henkilökohtaiset ja työpaikkakohtaiset osaamistarpeet.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Työperäisen maahanmuuton ja kansainvälistymisen merkitys ja edistäminen on tärkeää, samoin maahanmuuttajataustaisten opiskelijoille tarjottavat tukitoimet kielitaidon kehittymiseksi. Suomelle on mahdollisuus oman koulutusjärjestelmän markkinointi, jotta saisimme esim. Aasiasta muuttamaan koulutuksen perässä ja työllistymään Suomessa.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Paloniemi Jarmo
OSAO

Teittinen Tiina
Koulutuskuntayhtymä OSAO